

I. MATERIAŁY Z SYMPOZJUM

Ks. Stanisław Czerwik
Ks. Tomasz Siemieniec

Msza Krzyżma - wątki teologiczno-pastoralne

1. WIELKI CZWARTEK W TRADYCJI KOŚCIOŁA

W tradycji Kościoła dzień ten jest nazywany: quinta feria, feria V in cena Domini, natalis calicis (narodziny kielicha). Nazwy te spotykamy w starożytnych sakramentarzach. Do IV wieku nie spotykamy natomiast żadnych dokumentów, które by wyodrębniały specjalnym obchodem czwartek poprzedzający dzień śmierci Jezusa. Pierwszą aluzję do obchodu pamiątki Ostatniej Wieczery w Wielki Czwartek znajdujemy w dziele O wierze (De fide) Epifaniusza z Salaminy (+403). Mówi on, że w niektórych miejscowościach jest ta pamiątka obchodzona o godzinie dziewiątej. W roku 400 św. Augustyn pisze o zwyczaju celebrowania dwóch mszy - pierwszej na zakończenie postu (rano) i drugiej na pamiątkę ustanowienia Eucharystii (wieczorem).

W Ziemi Świętej również sprawowano tego dnia dwie Msze św. Jedną ok. godziny dziesiątej (według żydowskiej rachuby czasu - a więc ok. 16.00) w bazylice Martyrium i drugą, bezpośrednio po pierwszej, w bazylice Golgotha. W Rzymie Wielki Czwartek był dniem pojednania z Kościołem dla publicznie pokutujących. Świadectwo na ten temat daje św. Hieronim w liście do Oceana o śmierci Fabiola, jak również papież Innocenty I w liście do Decencjusza - biskupa Gubbio. Do VII wieku nie mamy żadnych dokumentów, świadczących o tym, że w Wielki Czwartek wspominano w Rzymie ustanowienie Eucharystii. Natomiast mamy informację, zawartą w Sakramentarzu Gelazańskim, na temat Mszy sprawowanej przez papieża w Bazylice Laterańskiej w celu poświęcenia olejów. Ta Msza nie obejmowała liturgii słowa. Rozpoczynała się od wezwania Oremus przed przygotowaniem darów. Przed formułą Per quem haec omnia (kończącą Kanon) papież błogosławił olej chorych, przedstawiony mu przez diakona. Po Komunii św. natomiast poświęcał olej katechumenów i Krzyżmo św. Powstaje pytanie, dlaczego poświęcenia olejów dokonywano w Wielki Czwartek? Chodziło najprawdopodobniej o racje praktyczne. Wielkoczwartkowa Eucharystia była ostatnią przed sprawowaniem liturgii w noc paschalną. Podczas tej liturgii potrzebne były oleje katechumenów i Krzyżmo. Poświęcenia oleju chorych, który nie był używany w sakramentach wtajemniczenia, dokonywano niejako przy okazji. Drugie pytanie jakie rodzi się, to dlaczego opuszczano w Wielki Czwartek liturgię słowa. Być może poświęcenie olejów traktowano jako czynność zastępującą liturgię Słowa albo też we Mszy wieczornej Wielkiego Czwartku chciano podkreślić przede wszystkim aspekt uczyty.

W liturgii odnowionej po Soborze Watykańskim II w Wielki Czwartek przewiduje się celebrację dwu Mszy świętych. W Kościele katedralnym (lub innym) biskup diecezji sprawuje z udziałem całego prezbiterium Mszę Krzyżma, podczas której prezbiterzy odnawiają przyrzeczenia podjęte w dniu swoich święceń i biskup dokonuje poświęcenia olejów (w Polsce: oleju chorych i oleju Krzyżma). Druga Msza jest sprawowana na rozpoczęcie paschalnego Triduum jako pamiątka ustanowienia Eucharystii

2. MSZA KRZYŻMA

Na temat tej liturgii tak mówi list okólny Kongregacji Kultu Bożego z 16 stycznia 1988 r.:
Msza Krzyżma, w której biskup, koncelebrując ze swoim prezbiterium konsekruje Krzyżmo Święte i błogosławi inne oleje, jest jakby ujawnieniem jedności prezbiterów ze swoim biskupem w jednym i tym samym kapłaństwie i posłudze Chrystusa. Na tę Mszę winni być zaproszeni prezbiterzy z różnych stron diecezji, aby koncelebrowali z biskupem jako jego świadkowie i współpracownicy w poświęceniu Krzyżma oraz jako pomocnicy i doradcy w codziennym posługiwaniu. Niech również wierni będą gorąco zaproszeni do udziału w tej Mszy i do przyjęcia w niej Sakramentu Eucharystii. Na mocy tradycji Msza Krzyżma jest sprawowana w Wielki Czwartek. Gdyby jednak trudno było duchowieństwu i ludowi zgromadzić się w tym dniu wokół biskupa, celebrację można uprzedzić w innym dniu, ale w pobliżu Paschy, albowiem w noc paschalną przy sprawowaniu sakramentów wtajemniczenia należy

używać nowego Krzyżma oraz oleju katechumenów. Msza Krzyżma ze względu na jej znaczenie w życiu diecezji winna być sprawowana tylko raz i to w kościele katedralnym, albo z racji duszpasterskich w innym kościele, zwłaszcza znaczniejszym. Przyjmowanie świętych olejów może się odbywać w poszczególnych parafiach przed Mszą Wieczery Pańskiej lub w innym, bardziej stosownym czasie. Będzie to sprzyjać pouczeniu wiernych o zastosowaniu i skuteczności olejów poświęconych i Krzyżma w życiu chrześcijanina (n.36).

Msza Krzyżma jest też ujawnieniem pełni kapłaństwa biskupa, którego wszyscy winni uważać za arcykapłana jego owczarni. Od niego bowiem w pewnym stopniu pochodzi i zależy życie chrześcijańskie wiernych (por. KL 41). Zależność owa ujawnia się w tym, że oleje poświęcone przez biskupa są używane przy sprawowaniu niektórych sakramentów i sakramentaliów w całej diecezji. Oleju chorych używa się podczas sprawowania sakramentu namaszczenia chorych. Olej Krzyżma jest to olej z oliwek lub z nasion innych roślin oleistych z dodatkiem balsamu albo olejków aromatycznych pochodzenia roślinnego. Używa się go przy sprawowaniu chrztu (namaszcza się szczyt głowy ochrzczonego), bierzmowania (namaszczenie czoła), święceń prezbiteratu (namaszczenie rąk), święceń episkopatu (namaszczenie głowy), podczas poświęcenia kościoła (namaszczenie 4 bądź 12 krzyży na wewnętrznej stronie ścian kościoła) i ołtarza (namaszczenie mensy).

3. JEZUS CHRZYSTUS - NAMASZCZONY PRZEZ DUCHA BOŻEGO PROROK, KAPŁAN I KRÓL

W Kolekcje Mszy Krzyżma Kościół modli się: Boże, Ty namaściłeś Twojego Syna Duchem Świętym i ustanowiłeś Go Chrystusem i Panem, a nam dałeś udział w Jego godności, spraw abyśmy w świecie byli świadkami odkupienia.

Imię Christos (hebr. masziah; łac. unctus) oznacza dosłownie: namaszczone, pomazaniec - mesjasz. W czasach Starego Przymierza namaszczano kapłanów (por. Wj 28,41; 29,7; 30,30; Kpł 8,12) i królów (por. 1 Sm 10,1; 15,1; 16,12n i inne). Wzmianki o namaszczeniu proroków trzeba rozumieć metaforycznie jako namaszczenie przez Ducha Bożego (bez stosowania oleju): 1 Krl 19,16: Prorok Eliasz otrzymuje polecenie, aby namaścił Elizeusza na proroka po sobie. W dalszym jednak ciągu nie spotykamy wzmianki o namaszczeniu, a jedynie o tym, że Eliasz zarzucił na Elizeusza swój płaszcz. Dzięki namaszczeniu Duchem Świętym Syn Boży jest Chrystusem (Mesjaszem) i Panem. To namaszczenie polega na przeniknięciu Jego człowieczeństwa mocą Ducha Świętego. Namaszczenie to dokonało się już we Wcieleniu (por. Łk 1,35: Duch Święty zstąpi na Ciebie i moc Najwyższego osłoni Cię. Dopełnione ono zostało podczas chrztu w Jordanie, gdy Duch Święty zstąpił na Jezusa w postaci cielesnej, niby gołębicą (por. Łk 3,22). Uwieńczenie natomiast zostało dokonane przez Zmartwychwstanie (por. Rz 1,3: Jest to Ewangelia o Jego Synu - pochodzącym według ciała z rodu Dawida, a ustanowionym według Ducha Świętości przez powstanie z martwych pełnym mocy Synem Bożym - o Jezusie Chrystusie, Panu naszym). A zatem Jezus jako Namaszczone jest Prorokiem, Kapłanem i Królem (na wzór starotestamentalnych królów, kapłanów i proroków).

Prawdę o prorockiej misji Jezusa podkreśla liturgia słowa Mszy Krzyżma, zwłaszcza pierwsze czytanie i Ewangelia.

Pierwsze czytanie to fragment Księgi Trito-Izajasza (Iz 61,1-3a.6a.8b-9), przedstawiający powołanie proroka jako głosiciela radosnej nowiny ubogim. Sługa Boży - prorok zostaje uświęcony do wypełnienia tej misji poprzez namaszczenie Duchem Boga. Adresatami jego posłannictwa są ubodzy. Termin ten nie oznacza ludzi pozbawionych materialnych środków do życia, ale tych, którzy całą swą nadzieję pokładają w Bogu i z tego powodu są narażeni na wzgardę i prześladowanie. To oni zostaną nazwani kapłanami Pana, sługami Boga. W nich więc urzeczywistni się w szczególny sposób to powołanie i ta godność, jaką Bóg obdarzył swój lud (por. Wj 19,4). To za pośrednictwem owych ubogich Jahwe wszystkie ludzkie pokolenia dostąpią błogosławieństwa, jakie Bóg przyobiecał Abrahamowi.

Ewangelia (Łk 4,16-21) nawiązuje do I czytania. Jezus odczytuje w nazaretańskiej synagodze fragment Księgi Trito-Izajasza. Wygłasza następnie przemówienie, które zaczyna się stwierdzeniem: Dziś spełniły się te słowa Pisma, któreście słyszeli (w. 21).

Oto sens tych słów:

a) Jezus wyraża w nich moc słowa Bożego: Słowo Pisma Świętego jest żywe. Kiedy zostaje wygłoszone jest skuteczne i sprawia to o czym mówi. Czytanie tego słowa w zgromadzeniu - to wyzwalanie siły, która zaczyna działać.

b) Słowo Iz odczytanie przed chwilą przez Jezusa spełnia się w Nim samym. To On jest Tym, o którym mówi prorok: Bożym wybrańcem, namaszczonym przez Ducha Bożego (podczas chrztu w Jordanie), aby mógł głosić ubogim dobrą nowinę (por. Mt 5,2). Ubogim nie tylko Izraela, ale i poganom, na co wskazują przykłady Eliasza i Elizeusza przytoczone w mowie Jezusa.

Drugą misją Chrystusa, jaką podkreśla liturgia Mszy Krzyżma, jest Jego posłannictwo kapłańskie. Mówi na ten temat zwłaszcza prefacja: Ty przez namaszczenie Duchem Świętym ustanowiłeś Twojego Jednorodzonego Syna Kapłanem nowego i wiecznego przymierza i postanowiłeś, że Jego jedyne kapłaństwo będzie trwało w Kościele. Na mocy dokonanego przez Ojca namaszczenia Duchem Świętym Jezus jest jedynym Kapłanem nowego i wiecznego przymierza. Tłem tego stwierdzenia jest nauka Listu do Hebrajczyków o wyższości kapłaństwa Chrystusa w stosunku do kapłaństwa starotestamentalnych lewitów. Jezus otrzymał kapłaństwo nie od swoich ludzkich przodków, ale od samego Boga (por. Hbr 5,4-10). Jest On Kapłanem na wieki. na wzór Melchizedeka (Hbr 5,6; 7,17), a nie na wzór Aarona. Wieczne trwanie zapewnia kapłaństwu Chrystusa złączenie dwóch natur: boskiej i ludzkiej, a także przysięga samego Boga (por. Ps 110,4). Dzięki temu Chrystus trwa na wieki i wieczne jest Jego Kapłaństwo (w Starym Przymierzu było wielu kapłanów, którym śmierć nie pozwalała trwać poza miarę lat ludzkiego życia (por. Hbr 7,23n).

Bóg Ojciec postanowił, aby jedyne kapłaństwo Jego Syna trwało w Kościele. Tekst łaciński prefacji używa tutaj pojęcia *dispositio*. Termin ten jest odpowiednikiem greckiego *oikonomia*, którego to rzeczownika używa św. Paweł na oznaczenie odwiecznego zbawczego planu powziętego przez Ojca przed stworzeniem świata (por. Ef 1,3-14; Kol 1,25). W tym odwiecznym planie Boga Ojca wobec człowieka znalazło się postanowienie, by Boży Syn został namaszczony na jedynego i wiecznego Kapłana, którego kapłaństwo będzie na wieki trwać w Kościele (por. J,16; 1 Tm 2,5).

Na temat trzeciej misji Chrystusa - posłannictwa królewskiego - mówi zwłaszcza drugie czytanie (Ap 1,5-8). Wśród zamieszczonych tam tytułów Chrystusa pojawia się określenie: Władca królów ziemi. To Jezus otrzymał od Ojca całą władzę (por. Dn 7,14-14) i kieruje losami ludzkich królestw (por. Ap 11,15; 17,14; 19,16).

4. UDZIAŁ CHRZEŚCIJAN W POTRÓJNEJ MISJI ZBAWICIELA

Kolekta mówi, że wszyscy ochrzczeni otrzymali udział w godności Chrystusa. Podkreślają to Apostołowie: św. Paweł i św. Jan, kiedy mówią o chrześcijanach, że zostali namaszczeni, i że to namaszczenie w nich trwa (por. 2 Kor 1,21; 1 J 2,20: macie namaszczenie od Świętego i wszyscy jesteście napełnieni wiedzą; 1 J 2,27: Co do was, to namaszczenie, które otrzymaliście od Niego, trwa w was i nie potrzebujecie pouczenia od nikogo, ponieważ Jego namaszczenie poucza was o wszystkim. Ono jest prawdziwe i nie jest kłamstwem. Toteż trwajcie w nim tak, jak was nauczył). Dzięki temu wewnętrznemu namaszczeniu chrześcijanie są świątynią Boga i wydają woń niewinnego życia. Chodzi tu oczywiście o namaszczenie głowy nowo ochrzczonego Krzyżmem świętym. Czynności tej towarzyszą słowa: Bóg Wszechmogący, Ojciec naszego Pana, Jezusa Chrystusa, który cię uwolnił od grzechu i odrodził z wody i z Ducha Świętego, On sam namaszcza ciebie Krzyżmem zbawienia, abys włączony do ludu Bożego, wytrwał w jedności z Chrystusem Kapłanem, Prorokiem i Królem na życie wieczne). Prawdę tę podkreśla również modlitwa poświęcenia Krzyżma podczas omawianej liturgii wielkoczwartkowej: Niech zgodnie z Twoim postanowieniem otrzymując godność królewską kapłańską i prorocką przyobleką się w szatę niezniszczalnej łaski. A zatem każdy ochrzczony jest wezwany do naśladowania Chrystusa w realizacji posłannictwa kapłańskiego, królewskiego i prorockiego. My również jesteśmy powołani do głoszenia ubogim Radosnej Nowiny. Także przez nasze czyny i słowa aktualizuje się zbawcze dzisiaj. Stąd winna płynąć nasza odpowiedzialność za słowo: Św. Jakub przestrzega przed lekkomyślnym używaniem daru mowy: Przy pomocy języka wielbimy Boga i Ojca i nim przeklinamy ludzi, stworzonych na podobieństwo Boże.

Z tych samych ust wychodzi błogosławieństwo i przekleństwo (Jk 3,9-10). O kapłańskim posłannictwie ochrzczonych przypomina czytanie z Księgi Apokalipsy, gdzie autor przypomina istotę zbawczego dzieła Chrystusa. Źródłem tego dzieła jest miłość (który nas miłuje). Polega ono na oczyszczeniu ludzi z grzechów przez Jego śmierć (por. Ga 3,13; Ef 1,7; 1 P I,19) oraz ustanowieniu kapłańskiego ludu (uczynił nas królestwem i kapłanami dla Boga i Ojca swojego) - czyli ludu, królestwa złożonego z kapłanów. Chrystus obdarzył cały lud odkupiony godnością królewskiego kapłaństwa. Lud Nowego Przymierza uczestniczy w jedynym kapłaństwie Chrystusa i dziedziczy w doskonałym stopniu

prerogatywy kapłańskiego ludu Izraela (por. Wj 19,3-6; 1 P 2,5.9).

W jaki sposób chrześcijanie realizują swoje powołanie? Odpowiedź na to pytanie dają nam teksty modlitw mszalnych. W Kolekcje Kościół modli się o to, by chrześcijanie byli w świecie świadkami odkupienia. Dawanie świadectwa to podstawowe zadanie ochrzczonych. W tym świetle szczególnie interesująco brzmi prośba modlitwy po Komunii: Wszchemogący Boże, Ty nas umacniasz Twoimi sakramentami, pokornie Cię prosimy, abyśmy szerzyli chrześcijańską miłość. Do wydobycia pełnego sensu tej oracji niezbędne jest sięgnięcie do jej tekstu łacińskiego: *Supplices te rogamus, omnipotens Deus, ut, quos tuis reficis sacramentis, Christi bonus odor effici mereantur.* W tej modlitwie prosimy Boga, aby wierni stawali się miłą wonią Chrystusa. Prośba ta ma głębokie podłoże biblijne. Stanowią je teksty mówiące o ofierze całopalnej jako miłej woni wznoszącej się ku Bogu. Księga Wyjścia tak mówi o ofierze składanej przez Mojżesza w dniu konsekracji Aarona na kapłana: I spalisz całego tego barana na ołtarzu. Jest to ofiara całopalenia dla Pana, miła woń, ofiara spalana dla Pana (Wj 29,18). Jako miła woń dla Pana ma być także ustawiczna ofiara składana u wejścia do Namiotu Spotkania. W Księdze Ezechiela jest powiedziane, że miłą wonią ma być lud Izraelski wyzwolony z niewoli babilońskiej (por. Ez 20,41). W listach św. Pawła określenie miła (wdzięczna) woń oznacza miłość, z jaką Jezus złożył w ofierze Bogu swoje życie. Kiedy chrześcijanie tę miłość naśladowują, rozszerzają w świecie woń poznania Chrystusa i sami są miłą Bogu wonnością Chrystusa. Autor Listu do Efezjan mówi: Bądźcie naśladowcami Boga jako dzieci umiłowane i postępujcie drogą miłości, bo i Chrystus was umiłował i samego siebie wydał za nas w ofierze i dani na wdzięczną wonność Bogu (5,1-2). Z kolei w 2 Liście do Koryntian spotykamy słowa: Bogu niech będą dzięki za to, że pozwala nam zawsze zwyciężać w Chrystusie i roznosić po wszystkich miejscach woń Jego poznania.

Jesteśmy bowiem miłą Bogu wonnością Chrystusa zarówno dla tych, którzy dostępują zbawienia, jak i dla tych, którzy idą na zatracenie (2,14-15). Nasz udział w ofierze Chrystusa przez przyjmowanie Jego Ciała i Krwi zmierza do tego celu, abyśmy stawali się miłą Bogu duchową ofiarą, miłą Mu wonią Chrystusa - przez naśladowanie tej miłości, z jaką On oddał swe życie za nas w darze swojemu Ojcu. Innymi słowy: komunია eucharystyczna zmierza do przekształcenia całego życia chrześcijanina w dar składany Bogu na wzór Chrystusa, a więc do urzeczywistnienia chrześcijańskiego powołania wynikającego z kapłaństwa wspólnego (por. 1 P 2,5: niby żywe kamienie, jesteście budowani jako duchowa świątynia, by stanowić święte kapłaństwo, dla składania duchowych ofiar, przyjemnych Bogu przez Jezusa Chrystusa).

Spośród tego kapłańskiego ludu Bóg wybiera ludzi, którzy otrzymują udział w kapłaństwie posługi. Oto słowa prefacji: Chrystus (...) w swojej miłości wybiera ludzi, którzy przez święcenia (dosłownie: przez włożenie rąk - *manuum impositione*) otrzymują udział w Jego kapłańskiej służbie. W Jego imieniu odnawiają oni Ofiarę, przez którą odkupił ludzi, i przygotowują dla Twoich dzieci ucztę paschalną. Otaczają oni miłością Twój lud święty, karmią go słowem i umacniają sakramentami. Poświęcając swoje życie dla Ciebie i dla zbawienia braci, starają się upodobnić do Chrystusa i składają Tobie świadectwo wiary i miłości. Przyjmując ludzką naturę, Syn Boży staje się bratem ludzi, upodabnia się do nich we wszystkim oprócz grzechu, staje się zdolny do zrozumienia ich słabości i cierpień (por. Hbr 2,11-13.17; 4,15). Kapłaństwo posługi wypływa zatem z bratniej miłości, jaką Chrystus obdarza cały swój lud. Z tego też powodu w tej prefacji posługa kapłanów jest ukazana jako realizacja miłości Chrystusa i troski o życie wspólnoty Kościoła.

Prefacja wymienia cztery podstawowe funkcje wyświęconych:

a) Karmienie ludu słowem Bożym

W tym sformułowaniu kryje się pojmowanie słowa Bożego jako pokarmu. Jest tu aluzja do tekstu Pwt 8,3 (Utrafił cię, dał ci odczuć głód, żywił cię manną której nie znałeś ani ty, ani twoi przodkowie, bo chciał ci dać poznać, że nie samym tylko chlebem żyje człowiek, ale człowiek żyje wszystkim, co pochodzi z ust Pana) i do tekstu Mt 4,4 (odpowiedź Jezusa dana kusicielowi): Napisane jest: Nie samym chlebem żyje człowiek, lecz każdym słowem, które pochodzi z ust Bożych. W tradycji Kościoła takie pojmowanie słowa Bożego (jako pokarmu, chleba) wyrażane jest często w komentarzach do prośby Modlitwy Pańskiej o chleb powszedni a także w rozumieniu Mszy świętej jako uczt odbywającej się przy dwóch stołach. Tomasz á Kempis w swoim dziele O naśladowaniu Chrystusa tak pisze: W tym życiu odczuwam konieczność dwu rzeczy, bez których stałoby się ono nieznośne. Trzymany w więzieniu ciała, wyznaję, że potrzebuję pokarmu i światła. Dałeś więc mnie nędzemu Twoje święte Ciało na pokarm duszy i ciała, a Twe słowo jest dla moich stóp pochodnią i światłem na

mojej ścieżce. Bez tych dwojga nie mógłbym żyć dobrze, gdyż Słowo Boże jest światłem mej duszy, a Eucharystia chlebem żywota. Można by powiedzieć, że są to dwa stoły, postawione z jednej i drugiej strony w skarbnicy Kościoła. Jeden - to stół świętego ołtarza, na którym leży chleb święty, drogie Ciało Chrystusa.

Drugi - to stół Bożego prawa, które zawiera świętą naukę, uczy prawdziwej wiary i nieomylnie prowadzi aż za zasłonę, gdzie znajduje się Święte świętych (IV, 11,4).

Wizja ta jest obecna także w nauczaniu Soboru Watykańskiego II: wśród wszystkich duchownych pomocy wyróżniają się te akty, dzięki którym chrześcijanie karmią się słowem Bożym z dwóch stołów: Pisma Świętego i Eucharystii (DK 4). Kościół miał zawsze we czci Pisma Boże, podobnie jak samo Ciało Pańskie, skoro zwłaszcza w Liturgii św. nie przestaje brać i podawać wiernym chleb żywota tak ze stołu słowa Bożego, jak i Ciała Chrystusowego... Tak wielka zaś tkwi w słowie Bożym moc i potęga, że jest ono dla Kościoła podporą i siłą żywotną a dla synów Kościoła utwierdzeniem wiary, pokarmem duszy oraz źródłem czystym i stałym życia duchowego (KO 21).

b) Umacnianie ludu sakramentami

Według KL 59 jedną z funkcji sakramentów jest budowa Kościoła jako Mistycznego Ciała Chrystusa. KL 61 mówi o uświęcaniu przez sakramenty (i sakramentalia) podstawowych wydarzeń życia wiernych mocą łaski działającej w tych znakach, a wypływającej z Paschalnego Misterium Chrystusa. KK 7 mówi: ...życie Chrystusowe rozlewa się na wierzących, którzy przez sakramenty jednoczą się w sposób tajemny i rzeczywisty z umęczonym i uwielbionym Chrystusem. KK 33 dodaje: Dzięki sakramentom, a szczególnie dzięki świętej Eucharystii, udzielana jest i podtrzymywana owa miłość Boga i ludzi, która jest duszą całego apostołstwa.

c) Odnawianie Ofiary Odkupienia i przygotowywanie dla dzieci Bożych uczytu paschalnej

Znajdujemy tu echo nauki Soboru Watykańskiego II o tym, że celebrowanie Eucharystii stanowi szczyt i źródło życia Kościoła, a także życia i posługiwania biskupów i prezbiterów.

W DK 2 czytamy: ...przez posługę prezbiterów dokonuje się duchowa ofiara wiernych w zjednoczeniu z ofiarą Chrystusa, jedynego Pośrednika. Tę zaś ofiarę składa się bezkrwawo i sakramentalnie w Eucharystii przez ich ręce w imieniu całego Kościoła aż do czasu przyjścia samego Pana. Do tego zmierza i w tym znajduje swą pełnię posługa prezbiterów. DK 5 dodaje: Uczta eucharystyczna stanowi zatem ośrodek zgromadzenia wiernych, któremu przewodniczy prezbiter: Prezbiterzy zatem nauczają wiernych składać Bogu Ojcu w ofierze Mszy boską żertwę i z nią ofiarowywać swe życie.

d) Naśladowanie Chrystusa w pasterskiej miłości i oddawaniu swego życia dla Niego i dla zbawienia braci

Chrystus, jedyny Kapłan Nowego Testamentu, jest nie tylko u źródeł kapłaństwa biskupów i prezbiterów, lecz jest także najwyższym ideałem i wzorem do naśladowania. Ofiarna miłość Chrystusa objawiona w Jego śmierci za przyjaciół, w śmierci Pasterza za owce (por. J 10,11; 15,12n), jest najwyższą normą moralną dla wszystkich chrześcijan i dla wszystkich pasterzy. Św. Jan podkreśla: kto twierdzi, że w Nim trwa, powinien również sam postępować tak, jak On postępował (1 J 2,6). Szkołą ofiarnej miłości i naśladowania Chrystusa ma być celebrowanie Eucharystii. Tak uczy na ten temat Sobór: prezbiterzy jako szafarze rzeczy świętych, zwłaszcza w ofierze Mszy Świętej, zastępują w specjalny sposób osobę Chrystusa, który dał samego siebie jako żertwę ofiarę dla uświęcenia ludzi; dlatego zachęca się ich, by naśladowali to, co sprawują... Kierując Ludem Bożym i pasterzując mu, pobudzani są miłością Dobrego Pasterza, aby dawali duszę swoją za owce swoje, gotowi nawet do najwyższej ofiary (DK 13). Prezbiterzy ... osiągną jedność swego życia, łącząc z Chrystusem siebie samych w uznaniu woli Ojca i w oddaniu się dla trzody im powierzonej... Ta zaś miłość pasterska wypływa głównie z Ofiary eucharystycznej, która dlatego pozostaje ośrodkiem i korzeniem całego życia prezbitera, tak że to, co dzieje się na ołtarzu ofiarnym, dusza kapłańska stara się odtworzyć w sobie (DK 14).

Celem oddawania życia za zbawienie braci ma być odtwarzanie w prezbiterach obrazu Chrystusa. Na tym polega istota chrześcijańskiej doskonałości. Człowiek bowiem został stworzony na obraz Boga (por. Rdz 1,26-27; 9,6). Po grzechu pierworodnym ten Boży obraz w człowieku został zniekształcony. Ludzkość jednak otrzymała w Chrystusie, Wcielonym Synu Bożym - obraz doskonałego człowieka,

(por. Kol 1,15n). Św. Paweł uczy, że mamy nosić w sobie obraz nowego Adama, Człowieka niebiańskiego, uwielbionego Pana (por. 1 Kor 15,47-49). Istnieje ścisłe powiązanie między wieloraką posługą prezbiterów dla dobra wiernych a osobistą świętością tychże prezbiterów. Także postępowanie całej wspólnoty wiernych na drodze świętości jest nieodłączny od dążenia prezbiterów do doskonałości na wzór Chrystusa Dobrego Pasterza. Przypomina o tym również cały obrzęd odnowienia przyrzeczeń kapłańskich, podczas którego biskup stawia zgromadzonym prezbiterom pytania: Czy chcesz pobożnie i z wiarą odprawiać misteria Chrystusa na chwałę Boga i dla uświęcenia chrześcijańskiego ludu zgodnie z tradycją Kościoła? Czy chcesz pilnie i mądrze spełniać posługę słowa, głosząc Ewangelię i wykładając prawdy katolickiej wiary? Czy chcesz naśladować przykład Chrystusa, Dobrego Pasterza, i nie szukając własnej korzyści troszczyć się o zbawienie ludzi? Czy chcesz coraz ściślej jednoczyć się z Chrystusem, Najwyższym Kapłanem, i razem z Nim samym samego siebie poświęcać Bogu za zbawienie ludzi? Posługa prezbiterów ma charakter społeczny; jest pełniona dla uświęcenia ludu chrześcijańskiego. Dlatego aktu odnowienia swoich zobowiązań dokonują prezbiterzy podobnie, jak je podjęli, wobec biskupa i całego ludu. Z tej też racji lud ten zostaje wezwany do modlitwy za swoich prezbiterów, aby ubogaceni hojnymi darami Boga, jako wierni słudzy Chrystusa Kapłana, prowadzili wiernych do Niego. Wierni mają się również modlić za swego biskupa, aby wiernie wypełniał powierzoną mu posługę i był wśród nich żywym wizerunkiem Chrystusa - Kapłana, Dobrego Pasterza i Nauczyciela i Sługi wszystkich.

5. TEOLOGIA MODLITWY BŁOGOSŁAWIEŃSTWA OLEJU CHORYCH

Błogosławieństwa oleju chorych dokonuje się przed wypowiedzeniem słów: Przez Chrystusa, naszego Pana, przez którego, Boże, wszystkie te dobra ustawicznie stwarzasz... (w I Modlitwie Eucharystycznej), albo przed doksologią Przez Chrystusa (w pozostałych Modlitwach Eucharystycznych). Biskup, który błogosławi olej chorych, odmawia następującą modlitwę: Boże, Ojczy wszelkiej pociechy, ty przez swojego Syna chciałeś leczyć cierpienie chorych, wysłuchaj łaskawie modlitwy pełnej wiary: prosimy Cię, Boże, ześlij z niebios Twojego Ducha Świętego Pocieszyciela, aby Jego moc przeniknęła ten olej, który za Twoją sprawą wydało żywe drzewo dla pokrzepienia ciała. Niech Twoje święte błogosławieństwo sprawi, by ten olej stał się ochroną dla ciała, duszy i ducha każdego, kto będzie nim namaszczone, aby uwalniał od wszelkich cierpień, chorób i słabości. Boże, niech to będzie Twój święty olej dla nas przez Ciebie poświęcony, w imię naszego Pana Jezusa Chrystusa.

Analiza modlitwy błogosławienia oleju chorych

- Bóg Ojciec wszelkiej pociechy zechciał przez swojego Syna leczyć chorych (por. 2 Kor 1,3: Błogosławiony Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, Ojciec miłosierdzia i Bóg wszelkiej pociechy, Ten, który nas pociesza w każdym naszym utrapieniu, byśmy sami mogli pocieszać tych, co są w jakiegokolwiek udręce, pociechą której doznajemy od Boga. Jak bowiem obfitują w nas cierpienia Chrystusa, tak też wielkiej doznajemy przez Chrystusa pociechy). Całe doczesne życie Jezusa jest objawianiem miłosierdzia Ojca i niesieniem ludziom Jego pociechy. W zdaniu tym streszcza się świadectwo Ewangelii o czynach, poprzez które Jezus uwalniał ludzi od chorób i grzechów, zwiastując przez to i urzeczywistniając nadejście Królestwa Bożego (por. Mt 4,23n; 8,16: z nastaniem wieczora przyprawiono Mu wielu opętanych. On słowem wypędził złe duchy i wszystkich chorych uzdrowił Tak oto spełniło się słowo proroka Izajasza: On wziął na siebie nasze słabości i nosił nasze choroby (por. Iz 53,4).

- Dzięki Bożemu działaniu drzewo wydało olej dla pokrzepienia ciała człowieka. Olej, obok chleba i wina, jest darem Boga Stwórcy udzielonym człowiekowi dla podtrzymania jego sił i ochrony jego zdrowia. Mówi o tym autor Psalmu 104, 14-15: Każesz rosnąć trawie dla bydła i roślinom, by człowiekowi służyły, aby z roli dobywał chleb i wino, co rozwesela serce ludzkie, by rozpogadzać twarze oliwą, by serce ludzkie chleb krzepił. O stosowaniu oleju w celach leczniczych możemy wnioskować z następujących wypowiedzi biblijnych:

- Iz 1,5-6: Cała głowa chora, całe serce osłabłe; od stopy nogi do szczytu głowy nie ma w nim części nietkniętej: rany i sińce i opuchnięte nogi, nie opatrzone ani przewiązane, ni złagodzone oliwą. W tych słowach prorok uzala się nad losem Izraela, który jest podobny do zranionego i cierpiącego człowieka, pozbawionego ludzkiej opieki. Przytoczone słowa Kościół odnosił niegdyś do cierpiącego Chrystusa.

- Mk 6,7.12.13: Jezus(...) przywołał do siebie Dwunastu i zaczął ich rozsyłać po dwóch. Dał im też władzę nad duchami nieczystymi(...) Oni więc wyszli i wzywali do nawrócenia. Wyrzucali też wiele złych duchów oraz wielu chorych namaszczeni olejem i uzdrawiali. Terapeutyczne zastosowanie oleju

przez Apostołów miało być zewnętrznym znakiem wewnętrznego, charyzmatycznego uzdrowienia, jakiego dokonywali mocą udzieloną im przez Jezusa. W przypowieści o miłosiernym Samarytaninie czytamy, że ów człowiek użył m.in. oliwy, aby złagodzić ból napotkanego zranionego wędrowca: Gdy go zobaczył, wzruszył się głęboko: podszedł do niego i opatrzył mu rany, zalewając je oliwą i winem (Łk 10,33n).

- Modlitwa zawiera element epiklezy: Boże ześlij z niebios Twojego Ducha Świętego Pocieszyciela, aby Jego moc przeniknęła ten olej... Niech Twoje święte błogosławieństwo sprawi, by ten olej stał się ochroną dla ciała, duszy i ducha każdego, kto będzie nim namaszczony, aby uwalniał od wszelkich cierpień, chorób i słabości. Naturalne, łagodzące działanie oleju, ma być dzięki mocy Ducha Świętego skutecznym znakiem zbawczego oddziaływania łaski sakramentu namaszczenia na całego człowieka jako istotę cielesno-duchową. Podatność na cierpienie jest następstwem zranienia ludzkiej natury przez grzech pierworodny. W sakramencie namaszczenia Chrystus mocą Ducha Świętego niesie pomoc choremu człowiekowi, aby z wiarą i męstwem mógł stawić czoło temu zranieniu, aby mógł znieść cierpienie z nadzieją ostatecznego wyzwolenia, które stanie się jego udziałem po zmartwychwstaniu. Duch Święty działa nie tylko w momencie błogosławieństwa oleju, przenikając go swoją mocą, ale przede wszystkim w czasie celebracji sakramentu namaszczenia. Mówi o tym formuła towarzysząca namaszczeniu: Przez to święte namaszczenie niech Pan w swoim nieskończonym miłosierdziu wspomóż Ciebie łaską Ducha Świętego. Pan, wzywany w tej modlitwie, to Zmartwychwstały Chrystus, który - sam wskrzeszony przez Ojca mocą Ducha i tym Duchem napełniony - jest Jego Dawcą i źródłem. Ten sam Duch Święty uświęca olej, aby stał się ochroną dla ciała, duszy i ducha każdego, kto będzie nim namaszczony.

Przedstawiona w niniejszym opracowaniu liturgia Mszy Krzyżma zawiera w sobie wiele wątków teologiczno-pastoralnych. Na pierwszy plan wysuwa się bogata myśl chrystologiczna omawianej liturgii. Liturgia Mszy Krzyżma ukazuje Chrystusa jako Tego, który został namaszczony Duchem Świętym i otrzymał od Ojca posłannictwo prorockie, królewskie i kapłańskie. W Nim spełniają się proroctwa i starotestamentalne zapowiedzi. W sposób szczególny liturgia ukazuje Chrystusa jako jedyne Kapłana nowego i wiecznego przymierza, którego Kapłaństwo trwa w Kościele. Udział w tym kapłaństwie otrzymują wszyscy ochrzczeni - oni również zostają namaszczeni, tak jak Jezus został namaszczony. Spośród nich Bóg wybiera ludzi, którzy przez włożenie rąk otrzymują udział w kapłańskiej służbie. Wyświęceni szafarze przekazują wiernym Boże słowo, przewodniczą sprawowaniu Eucharystii, naśladują pasterską miłość Chrystusa. Celem ich działań jest wzrastanie Kościoła. Dokonuje się ono przede wszystkim przez sprawowanie sakramentów. Ze swej strony wierni świeccy są wezwani do modlitewnej troski o swoich duszpasterzy i do szerzenia w świecie chrześcijańskiej miłości.